

RÖPORTAJ

Prof. Dr. Robert Springborg:

“Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesi Pazarındaki Tedarik Zincirlerinin Gelişimi Zayıf”

ABDENNOUR TOUMI

Uzman ORSAM

“

ODKA bölgesel pazarındaki tedarik zincirlerinin gelişimi zayıftır. Bölge, bölge içi ticarete, Doğu Asya veya Avrupa Birliği'ne göre çok daha az bağımlıdır. Gaz ve petrol fiyatlarındaki patlama bunu değiştirmemiştir.

Abdenmour Toumi: Koronavirüs salgınının etkileri ve Ukrayna'daki savaş ışığında, bu iki küresel zorluk Ortadoğu ve Kuzey Afrika (ODKA) bölgesinin ekonomilerini nasıl etkileyebilir?

Robert Springborg: ODKA, bu iki krizden olumsuz etkilenmiştir. Pandemi, bazı ODKA ülkeleri ekonomisinde önemli bir yer tutan turizm gelirlerini büyük ölçüde

Kimdir?

Robert Springborg

Robert Springborg, İtalyan Uluslararası İlişkiler Enstitüsünde kurum dışı araştırmacı ve Kanada Vancouver'daki Simon Fraser Üniversitesi Uluslararası Çalışmalar Okulunda misafir profesör olarak akademik hayatını sürdürmektedir. Daha önce, Monterey'deki Donanma Yüksek Lisans Okulunda Ulusal Güvenlik İşleri Profesörü ve Sivil-Asker İlişkileri Merkezinde Ortadoğu Program Yöneticiliği yapan Springborg, Londra'daki Doğu ve Afrika Çalışmaları Okulunda (School of Oriental and African Studies) Mohamed Bin Issa el-Jaber Ortadoğu Çalışmaları Kürsüsünün sahibi ve aynı zamanda Londra Ortadoğu Enstitüsü Direktörü olarak da görev yapmıştır. Springborg ayrıca, Mısır'daki Amerikan Araştırma Merkezi Direktörü, Sidney Avustralya'daki Macquarie Üniversitesinde Ortadoğu siyaseti profesörü ve Pennsylvania Üniversitesinde siyaset bilimi yardımcı doçenti olarak yer almış, California Üniversitesi Berkeley'de dersler vermiştir. 2016 yılında Kuveyt Vakfı Misafir Araştırmacısı görevini üstlenen Springborg; Ortadoğu Girişimi, Kennedy Okulu, Harvard Üniversitesi gibi kurumlarda da çeşitli şekillerde faaliyet göstermiştir. Kendisinin her ikisi de Polity Press tarafından yayımlanan en son kitapları Mısır (2018) ve Siyasi Ekonomiler Ortadoğu ve Kuzey Afrika Bölgesinin Ekonomi Politikası'dır (2020).

azaltmıştır. Örneğin Mısır'da, geleneksel olarak gayrisafı yurt içi hasılasının yaklaşık yüzde 12'si ve toplam istihdamın yaklaşık yüzde 15'i turizme dayanmaktadır. Körfez'de çalışan Lübnanlı göçmen işçiler bile evlerine dönememekten şikâyetçi konumdalar. ODKA ülkelerinde, özellikle orta ve alt gelir grupları arasında internete erişimin nispeten düşük seviyede olması, internet üzerinden evde eğitimi de uygulanamaz hâle getirmiştir.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin etkilerine gelince, bunun en derin enflasyonist yansıması hidrokarbonlar ve gıda üzerinde olmuştur. Hidrokarbonlarda fiyat artışları büyük petrol ve gaz ihracatçılarına fayda sağlamıştır ancak Ortadoğu nüfusunun büyük çoğunluğunun yaşadığı ülkeler ithalatçı olduğundan ekonomileri zarar görmüştür. ODKA, dünyada gıda ithalatına en bağımlı bölgedir. Bu nedenle artan gıda fiyatları nedeniyle nispeten diğer tüm bölgelere göre daha fazla enflasyona yol açmıştır. Petrol ve doğal gaz ihracatçısı olmayanlar için tek faydalı sonuç, bu iki krizin yıllardır ekonomik politikaları yetersiz olan yöneticilerine bahaneler sağlamasıdır ancak bu bahaneler de giderek zayıflamaktadır.

Abdenmour Toumi: Bir yandan petrol ve gaz sektörü, diğer yandan tedarik zincirleri bakımından ODKA bölgesi pazarı için en uygun zaman mıdır?

Robert Springborg: Büyük ihracatçılar için bu durum, 1973-75 ve 1980'lerin başındaki canlanmalara benziyor ancak nüfusları artık çok daha fazla ve dolayısıyla kişi başına görece gelirler daha düşüktür ancak bütçelerin dengeli

olduğu ve devlet servet fonlarında önemli miktarda sermaye birikimi olduğu bir döneme geri döndüler.

Öte yandan, hidrokarbon talebindeki azalma nedeniyle yatırımcılar yatırımlarının geri dönüşlerinden endişe duyduğundan, gaz ve petrol çıkarma yatırımları fiyat artışlarına ayak uyduramamıştır. Bu durum kısa vadede hidrokarbonların çıkarılmasını daha kârlı hâle getirir ancak orta ve uzun vadede tüketicileri yeşil enerjiye yönlendirecektir. ODKA bölgesel pazarındaki tedarik zincirlerinin gelişimi zayıftır. Bölge, bölge içi ticarete, Doğu Asya veya Avrupa Birliği'ne göre çok daha az bağımlıdır. Gaz ve petrol fiyatlarındaki patlama bunu değiştirmemiştir.

Abdenmour Toumi: Jeopolitik ve ekonomik belirsizliğin hâkim olduğu bu dönemde ODKA bölgesi ülkeleri gıda ve doğal gaz güvenliğini nasıl sağlamaktadır?

Robert Springborg: Zengin ülkeler, gıda üretimi ve hidrokarbon çıkarma ile ilgili olan bazı küresel girişimlere yatırım yapmaktadır.

ODKA'daki yoksul ülkeler hem gıda hem de petrol/gaz ithal etmek için mücadele etmektedir. Gıda ithalatına bağımlı hâle gelen Mısır ihtiyacını karşılayamamaktadır. Bu nedenle kırmızı et, kümes hayvanları, ekmek ve diğer emtia kıtlıkları artık olağan hâle gelmiştir. Doğal gaz gelince, Mısır kendi kendine yetmektedir ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) ihracatı artmış olmakla birlikte, gıda ithalatının artan maliyetini karşılamaya yetmemiştir.

“
Öğrencilerin standart test performanslarına göre, ODKA eğitim sistemleri dünyanın en zayıfları arasında bulunmaktadır. Üstelik bu sistemler, özel sektörün talep ettiği görevleri yapabilecek mezunlar da vermemektedir. Özel sektörde nitelikli mezunlara olan talep, istihdamın kaliteden çok bağlantılarla belirlendiği devletin istihdamda oynadığı baskın rol nedeniyle düşüktür.”

Abdennour Toumi: Eğitim, büyüme ve gelişmenin akciğeri sayılmaktadır. Ulus inşası, refah ve istikrar açısından ODKA bölgesindeki eğitim ve iş fırsatlarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Robert Springborg: Öğrencilerin standart test performanslarına göre, ODKA eğitim sistemleri dünyanın en zayıfları arasında bulunmaktadır. Üstelik bu sistemler, özel sektörün talep ettiği görevleri yapabilecek mezunlar da vermemektedir. Özel sektörde nitelikli mezunlara olan talep, istihdamın kaliteden çok bağlantılarla belirlendiği devletin istihdamda oynadığı baskın rol nedeniyle düşüktür. Bunun sonucunda, göç etmek isteyenlerin sayısında istikrarlı artışın da gösterdiği gibi gençlerin ulus devletlerinden hoşnutsuzlukları giderek artmakta ve seçkinlere karşı daha düşmanca davranmaktadır. Bu nedenle üzerlerindeki baskı da yoğunlaşmaktadır.

Abdennour Toumi: Son zamanlarda Suudi Arabistan Amerika Birleşik Devletleri'nden (ABD) uzaklaşıyor gibi görünmektedir. Riyad ne kadar ileri gidebilir?

Robert Springborg: Muhammed bin Salman liderliğindeki Suudi Arabistan, ODKA'da ve dünyada iddialı rol oynamayı istemektedir. Washington'a bağımlı bir devlet olarak görülme istemediğinden, bağımsızlığının sinyallerini birçok farklı yoldan vermektedir. Ancak krallığın ulusal petrol ve doğal gaz şirketi olan ARAMCO'nun baskın aktör olduğu ve ABD enerji endüstrisiyle yakından ilgili olduğu enerji sektörü de dâhil olmak üzere, iki ülke yapısal olarak yakından bağlantılıdır. Askerî olarak da ikmal, eğitim, idame, ittifak

yapıları ve genel savaş düzeni açısından iç içe geçmiş durumdadırlar. Dolayısıyla Suudi Arabistan daha fazla otonomi sinyalleri vermektedir ancak ABD'ye güçlü şekilde bağlı olmaya devam etmektedir. Bu da ABD'nin tepki verirken daha dikkatli olmasına neden olmaktadır.

“ Sermaye ihracatçısı olan Türkiye, yönetim uzmanlığı ve dış pazarlara erişim açısından bölgede önemli role sahiptir. Aynı zamanda kapitalist gelişim için de model olarak hizmet etmektedir.

” **Abdennour Toumi: Türkiye ile Arap ülkeleri arasındaki yüksek ekonomik iş birliği göz önüne alın-**

diğında, tüm dış ve iç değişkenlere rağmen bölgede ekonomik entegrasyon süreci olasılığı var mıdır? Cezayir, Mısır, Suudi Arabistan, İran ve Türkiye gibi ülkeler BRICS'e katılmak için büyük ilgi göstermektedirler.

Robert Springborg: Sermaye ihracatçısı olan Türkiye, yönetim uzmanlığı ve dış pazarlara erişim açısından bölgede önemli role sahiptir. Aynı zamanda kapitalist gelişim için de model olarak hizmet etmektedir. Ancak ODKA'da siyaseti ekonomiden ayırmak asla kolay değildir. Türk-Arap ilişkileri siyasi mülahazalarla altüst olmuştur ve olmaya da devam etmektedir. Dolayısıyla her iki taraf için de potansiyel ekonomik faydalar azalmaktadır. ■